

DRIEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN DE
HEEMKUNDIGE KRING " NORBERT DE VRIJTER".
Tweede jaargang nr.6. Juni 1984.

Verantwoordelijke Uitgever :
"Norbert de Vrijter" v.z.w.
P/a. Jos Aerts, Boskant 17 2418 LILLE

Heemkundige Kring
"Norbert de Vrijter" v.z.w.
Lokaal: ' Hof d'Intere '
 Pastorijstraat 2
 2152 WECHELDERZANDE
Rek.nr.954-7353871-55

Beste Vrienden.

De Heemkundige Kring kan andermaal terugblikken op enkele mooie organisaties. Vooreerst was er onze statuaire en algemene vergadering met jaarverslag in Lindelo (Lille). Het werd helemaal geen saaie bedoening. Na verslagen van voorzitter, secretaris en penningmeester hield dhr. Dr. Paul Janssens, bestuurslid van de Kring, een smaakvolle spreekbeurt over " Dr. Tricot-Royer (1875-1951) uit Poederlee ".Onze hartelijke dank voor deze boeiende studie. Onze dank gaat eveneens naar Walter Van den Branden en zijn gezellen die op passende wijze de Meiboomplanting in het rust- en verzorgingstehuis Lindelo hielpen verzorgen. De lessen in het ontcijferen van oudschrift, onder leiding van lic. Walter Van den Branden kenden een enorme bijval en zullen in de maand oktober hervat worden. Dank aan lesgever en leerlingen.
Onze toekomstplannen staan verder in dit nummer vermeld.

De voorzitter, J.Aerts.

* UNIEKE TENTOONSTELLING IN ' HOF D'INTERE ' . TE WECHELDERZANDE.

GUSTAAF C. DE BRUYNE VAN POEDERLEE. 16 - 17 juni 1984.

(Medeorganisator: Heemkundige Kring "Norbert de Vrijter")

In het kasteel van Wechelderzande werden twee belangrijke exposities ingericht tijdens de voorbije jaarlijkse Kasteelfeesten: eerst een tentoonstelling van Frans Van Giel en in 1982 een retrospectieve van Adriaen Jozef Heymans.

Een derde kunstenaar die herdacht wordt, is Gustaaf Christiaan De Bruyne, geboren in Mechelen op 12 januari 1914 en overleden in zijn landhuis in de Hei te Poederlee op 13 augustus 1981.

Deze schilder- graficus ligt thans begraven op het Ere-perk van het Schoonselhof te Antwerpen.

Zijn werk is verspreid over binnen- en buitenland.

Buiten de tentoonstellingen in het buitenland werd na de dood van de meester werk getoond in galerij De Vuyst te Lokeren, in het Internationaal ex-librismuseum te Sint-Niklaas en in het Jacob Smitsmuseum te Mol, telkens onder grote belangstelling trouwens.

70 JAAR - Gustaaf C. DE BRUYNE zou dit jaar zeventig jaar geworden zijn. Op vrijdag 15 juni te 20 uur wordt hij gehuldigd te Wechelderzande.

Tot op heden nooit geziene schilderijen en tekeningen, gouachen en schetsen worden in ' Hof d'Intere ' getoond, naast prachtige olieverven en secuur grafiek van de kunstenaar.

Deze tentoonstelling is slechts toegankelijk op zaterdag en zondag 16 en 17 juni, telkens van 10 tot 18 uur.

Men verwacht hier andermaal zeer veel volk. Zijn werk is immers van uitzonderlijke kwaliteit, zowel de bloeiende naakten als de dieppeilende portretten en in zijn stillevens beeldde hij uit wat hij noemde " de dode dingen " : vazen, een kruik, een ei enzomeer.

Mede omdat Gustaaf C. De Bruyne meer dan twintig jaar in Poederlee heeft gewoond, waar hij zijn beste werken heeft gemaakt, is een bezoek aan deze unieke tentoonstelling een must. Mogelijk krijgen wij ooit in Groot-Lille een museum met werken en dingen van onze grote kunstenaars. Staf de Bruyne zal daarin dan een voorname plaats innemen. Dat museum of die blijvende tentoonstelling laat misschien nog lang op zich wachten. Daarom bevelen de inrichters deze tentoonstelling van midden juni ten sterkste aan.

De inrichters, dat zijn thans: Burgemeester en schepenen van de gemeente Lille; de Werkring: Kunstschilder Gustaaf C. De Bruyne; het Feestkomitee van Wechelderzande en de Heemkundige kring "Norbert de Vrijter" ... en zij wensen U een aangenaam en verrassend boeiend samenzijn met een van de grootste kunstenaars van deze tijd.

* STEUNENDE LEDEN EN ERELEDEN.

In ons jaarboek 1983 werden bij vergetelheid de steunende leden niet opgenomen in de lijst van de intekenaars.

Graag geven wij hier dan ook de lijst van de steunende leden:

1. Fam. J. Peeters-Govers, Oude Lillebaan 17 2452 GIERLE
2. Dhr. Renaat Peeters, Kloosterstraat 26 - 28 2452 GIERLE
3. Fam. Y. Schuermans - Van Ussel, Singel 19 2452 GIERLE
4. Fam. R. Schuermans - Van Beneden, De Merodelei 112 2300 TURNHOUT

Voor het werkjaar 1984 telt onze Heemkundige Kring vijf steunende leden. Naast de vier bovenstaande families stelde ook Fam. F. Peeters - Bouwen, Beersebaan 24 te 2452 GIERLE vertrouwen in onze Heemkundige Kring als steunend lid.

Excuses voor de vergetelheid en onze uitgesproken dank voor Uw steun!

Dhr. Leopold Van Gestel - Destombes, Brukelstraat 13 te 2440 GEEL werd in onze Heemkundige Kring als erelid opgenomen.

* SCHENKINGEN.

Verscheidene mensen steunden onze Heemkundige Kring in de vorm van schenkingen.

- Dhr. P. Bulckens en Mevr.D. Van der Auderaa van Poederlee schonken ons een merkwaardige gaslamp die rond 1900 de kerk van Lille sierde.
- E.h. J. Nulens, onderpastoor van Lille, schonk ons interessante bandopnamen waarop o.a. de laatste mis te Lille van wijlen pastoor A. Franssen (zie ons jaarboek 1983), gezongen in het Latijn(!)
- Dhr. R. De Hacker - Goolaerts van Lille schonk ons waardige boeken waarvan verscheidene van grote waarde, o.a. Geschiedenis van Grobbendonk door P. Goetschalckx; Inventaris van kunstvoorwerpen in de Provincie Antwerpen door F.Donnet (1912); Geschiedenis van Corsendonck (1893), enz.
- J. Grootjans van Oostmalle schonk ons zijn kostuum waarmee hij 28 jaar de post rondroeg te Wechelderzande.

* OPGRAVINGEN TE GIERLE

Met een jaar uitstel - wegens de drukke bezigheden van bestuurslid P. Janssens - gaan de opgravingen te Gierle dan toch van start. Het betreft hier echter maar verkenningen door het maken van een kleine sleuf om de bodemstructuur te kunnen bestuderen. Dag en maand van deze verkenning hangen af van het weder en vochtigheid van de ondergrond. De mensen die vorig jaar bereid waren hierbij behulpzaam te zijn zullen ten gepaste tijde verwittigd worden. Wij houden U in elk geval op de hoogte.

* FILM OVER DE INHULDIGING VAN VERZORGINGSTEHUIS LINDELO 1983.

Herinnert U zich nog onze eerste activiteit? Op 3 juni 1983 namen wij deel aan de feestelijkheden bij de opening van Lindelo te Lille, die zelfs de interesse trok van de T.V. Op deze T.V.-uitzending stond onze toen kersverse Heemkundige Kring duidelijk in de belangstelling met haar boerenverhuis en zang- en dansstonden. Wie het allemaal nog eens wil beleven, komt op DINSDAG 26 JUNI e.k. OM 19.00 uur naar Lindelo te Lille waar wij in samenwerking met de K.L.J. en Lindelo een twee uur durende film over deze heuglijke dag zullen afdraaien. Iedereen is uiteraard welkom! Inkom (natuurlijk) gratis!

* VERSLAG OVER DE VOORBIJE AKTIVITEITEN.

ZONDAG, 11 MAART : Retrospektieve tentoonstelling door Karel Wouters (beeldhouwwerken, schilderijen); Karel Jacobs (oude documenten, gildebreek) en Jos en Simonne Aerts - Sas (foto's over het dorpsleven) te Poederlee. Een tweehonderdtal mensen bezochten deze expositie.

DINSDAG, 13 MAART: Algemene vergadering te Lille met lezing over wijlen Dr. Tricot - Royer van Poederlee die wereldvermaard was op het vlak van de geschiedenis van de geneeskunde door bestuurslid Dr. Paul Janssens. 29 aanwezigen. Beslist interessante en boeiende voordracht!

DINSDAG, 1 MEI: Meiboomplanting in bejaardentehuis Lindelo te Lille. Onze Kring verzorgde de zang en :de muzieken het planten van de meiboom.

IN APRIL hadden wij een mini-fotostand over Gierle ter gelegenheid van de feesten voor de parochiezaal aldaar.

HEEMKUNDIGE BIJDRAGEN nr.7

 DE " VERBRANDE HOEVE" TE POEDERLEE: EEN GESCHIEDKUNDIGE
 BENADERING VAN DE PLAATSNAAM.

In het begin van,de zestiende eeuw, in elk geval vóór 1524, brandde het kasteel van Jacques de Brimeu, heer van Poederlee, te Poederlee af. Enkel de vermelding in schaarse bronnen en de sindsdien gangbare plaatsnaam 'VERBRANDE STEDE' deden alsdan de vroegere bestemming van deze plaats vermoeden.

In de loop van de zeventiende eeuw verrees op deze plaats een grote pachthoeve" ...metten toebehoorten bestaende in twee wooningen gestaen ende gelegen aen de riviere d'Aa.", Welke de naam droeg van de plaatsnaam ' De Verbrande Stede '. Eigenaar was en bleef de baron van Poederlee. (1).

In 1822 kraaide andermaal de rode haan over de ' De Verbrande Stede '. De eerste maal, op 25 augustus 1822, werden het woonhuis en de stallingen volledig in de as gelegd. Op 8 september van datzelfde jaar ging de grote schuur op onverklaarbare wijze in de vlammen op.

Het is beslist de moeite waard het gedetailleerde verslag, dat de toenmalige burgemeester ons over de brand naliet, door te nemen: niet alleen uit loutere nieuwsgierigheid over de brand maar vooral omdat deze beschrijving ons een uitstekend beeld geeft over de omvang en bestaansmogelijkheden van een grote pachthoeve in het begin van de vorige eeuw.

Op 25 augustus 1822 begaven de heer burgemeester Vendelmans en de heer Stralens, wachtmeester van de Marechaussée (toenmalige rijkswacht, zoals die nog in Nederland werkzaam is), residerende te Herentals, zich rond twee uur in de namiddag " ...door het publiek gerucht onderricht ..." naar een brand welke ontstaan was in de woning van Jan Baptist Wouters te Poederlee, gezegd de " Hoeven ". De huizing, met de stal een geheel vormende, was in volle vlammen. Het geheel was eigendom van de heer d'Olmen, baron van Poederlee en wonende te Brussel. De landbouwer Jan Baptist Wouters verklaarde aan de burgemeester de oor-

(1). W.VAN DEN BRANDEN, Geschiedkundige bedenkingen bij de 'Ouden Hofberg' te Poederlee. Peiling naar de geschiedenis van een "motte" aan de hand van geschreven bronnen en bestaande literatuur. Lille,1984,blz.5-7. (niet gepubliceerd).

-2-

sprong en het beginsel van de brand niet te kennen, doch dat deze ontstaan was rond twaalf uur des middags langs buiten in de oostkant van de beestenstal, welke met de woning een geheel vormde. Jan Baptist liet weten niet het minste vermoeden te hebben en geloofde met niemand in vijandschap of haat te leven. Ondanks de nabijheid van voldoende water brandden het huis en stallingen tot de fundamente af. Twee experts werden door de burgemeester aangesteld om de schade te schatten en legden hiervoor de eed af: Jan Baptist Thielemans, timmerman te Poederlee en Antoon Dockx, metser te Lille.

Het is opmerkelijk dat de schatting van de schade gebeurde in Nederlandse gulden. Onze kontreien vormden toen weliswaar met Nederland het Verenigd Koninkrijk onder koningschap van de Hollandse Willem I, maar de Zuidelijke Nederlanden (ongeveer het huidige België) behielden hun eigen muntsysteem. Bij ons was dat de Brabantse gulden die een andere waarde had dan de Nederlandse gulden. De verklaring van het schatten in Nederlandse gulden moet wellicht gezocht worden in het vermoedelijk feit dat de pachthoeve verzekerd was tegen brand en dat dan waarschijnlijk bij een Hollandse verzekeringsmaatschappij. Wij nemen de schatting ,geheel over uit het verslag:

1. Huizing en stal toebehorende aan Baron D'Olmen	1542 gulden Nederlands
2. Klederen en lijnwaad van J.B. Goolaerts, knecht	130 gulden Nederlands
3. idem Jan Gevers, knecht	20 gulden Nederlands
4. idem Adriaen Dierckx, knecht	25 gulden Nederlands
5. idem Elisabeth Leysen, dienstmeid	200 " "
6. idem Elisabeth Dierckx, dienstmeid	25 " "
7. Haaf en goed van J.B.Wouters, landbouwer	1500 " "
Of in het geheel	<u>3442 gulden Nederlands</u>

De schade voor J.B.Wouters was, volgens schatting:

6 mudden koren	24 gulden Nederlands
18 mudden gerst	54 " "
25000 pond hooi	250 " "
3 hoornbeesten (koeien)	50 " "
1 vet verken en 1 geit	50 " "
peerdsgetuig	50 " "
klein karre	25 " "
20 grote en klein koeibakken	30 " "
4 gedekte bedden	100 " "
beddelakens, klederen, lijnwaad	400 " "
koper en tin	273 " "
2 kleerkasten	84 " "
tafels en stoelen	30 " "
instrumenten van den landbouw	70 " "

Nota: 1 mudde is ongeveer 70 pond Nederlands (2).

De ellende was voor pachter Jan Baptist Wouters zoals gezegd nog zeker niet voorbij. Inderdaad begaven de heer burgemeester Vendelmans en de heer Stralens zich op 8 september rond half vier in de namiddag – weer " door het publiek gerucht onderricht ..." - naar de brand die was ontstaan in de schuur van huurder Wouters. Zij stelden vast dat de schuur, eveneens eigendom van Baron d'Olmen, in volle vlammen was. De schuur maakte deel uit van de woning en de stal welke op 25 augustus laatstleden in de as waren gelegd.

De schuur bevatte de gehele korenoogst, ten dele de haverooogst, de jaarlijkse opbrengst boekwei, tarwe enzovoorts.

Ook nu weer werd Jan Baptist ondervraagd nopens de oorsprong en het beginsel van de brand. Hij verklaarde dat deze begonnen was omtrent half een na de middag, langs de noorderkant. Er werden twee bussels stro langs de buitenkant tegen de wei tegen de "weegde" of schuurmuur geplaatst, merkte hij op. Jan Baptist stond erop zijn verklaring van 25 augustus jongstleden te bevestigen, namelijk de oorsprong en het beginsel van de brand niet te kennen en dat hij geloofde met niemand in vijandschap of haat te leven. Ook bij deze brand was de schade meer dan aanzienlijk. Gewoontegetrouw werden ook nu twee "experten" aangesteld om de schade te schatten en daarom de eed af te leggen: Jan Baptist Thielemans, timmerman te Poederlee en Jozef Daems, landbouwer te Poederlee. Ook nu volgt weer een gedetailleerde beschrijving van de opgelopen schade.

1. Schuur van Baron d'olmen II1an Brussel	650 gulden Nederlands		
2. Haaf van huurder Jan Baptist Wouters			
220 mudden koren aan 4 gulden	680	"	"
66 karren stro aan 6 gulden	396	"	"
20 mudden tarwe aan 7 gulden	140	"	"
8 karren tarwestro aan 6 gulden	48	"	"
30 mudden haver aan 2 gulden	60	"	"
7 karren haverstro aan 5 gulden	35	"	"
40 mudden boekwei aan 3 gulden	120	"	"
3000 pond hooi	30	"	"
11 hoornbeesten	600	"	"
2 paarden	400	"	"
1 kar	50	"	"
2 treizelmolens	50	"	"

(2) 1 pond Nederlands kwam toendertijd overeen met onze huidige halve kilo.
1 mudde komt dus overeen met ongeveer 30 à 35 kilo.

-4-

1 ploeg	12 gulden Nederlands
peerdsgetuig	50 " "
12 karren boekweistro	26 " "
turf en hout	45 " "
	<hr/>
totaal voor Jan Baptist Wouters	2942 gulden Nederlands
Totale schade door de brand veroorzaakt,bedroeg:	<hr/>
	3592 gulden Nederlands

Beide branden waren dus een regelrechte ramp, zowel voor de baron van Poederlee als vooral pachter Jan Baptist Wouters: 7034 guldens, een astronomisch bedrag die tijd! Om er een beter beeld van te vormen: een koe kostte toen rond de 17 gulden (!) en een paard rond de 200 gulden !!

Ondanks de eventuele brandverzekering werd ' De Verbrande Stede' nooit meer wederop gebouwd. Na de brand hierboven beschreven, heette men het perceel waarop vroeger ' De Verbrande Stede' stond, ' VERBRANDE HOEVE'.

Volgens latere geruchten waren beide branden gesticht geweest door een gewezen knecht uit wraak.

De ' Verbrande Stede' bevond zich op het groot perceel, ongeveer in het midden gelegen van de draai van de steenweg naar Lichtaart rechts over de brug van de Aa. Het erf was gedeeltelijk afgesloten door de Aa en gedeeltelijk door een brede gracht, de vroegere kasteelgracht, waarvan de sporen nog zichtbaar zijn. Op het kadaster staat dit perceel aangeduid als perceel E.161.

De Verbrande Stede' was zonder twijfel een uitzonderlijk groot landbouwbedrijf voor de Kempen. Een boer met twee paarden en veertien koeien en met drie knechten en twee meiden in dienst mag zonder twijfel tot de meestgegoede bewoners van onze toch in verhouding arme Kempen gerekend worden. Let ook op het ontbreken van aardappelen in de lijst. De aardappelen van dat jaar waren natuurlijk nog niet gerooid, maar het wijst er in elk geval op dat de aardappel nog niet het hoofdgerecht uitmaakte van de rijke boer. Wellicht werd de aardappel toen eerder aanzien als het voedsel van de arme man want nochtans reeds in het midden van de achttiende eeuw teelde men in onze streek al aardappelen in verscheidene variëteiten (3).

K.JACOBS, eresecretaris.

(3) Zie o.a. T.LAENEN, De familie Janssen. Tweehonderd jaar bakker te Lille, Lille, 1984. (niet gepubliceerd).